

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Кафедра	Аспірантура МККП	Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий)
Галузь знань	В Культура , мистецтво та гуманітарні науки	Рік навчання	2
Спеціальність	В1 Аудіовізуальне мистецтво та медіа виробництво В4 Образотворче мистецтво та реставрація ОНП Аудіовізуальне мистецтво та медіавиробництво ОНП Образотворче мистецтво, реставрація	Вид дисципліни	Вибіркова
		Семестри	3-4

ТЕОРІЯ І ІСТОРІЯ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА

Семестр 2 (весна 2025-2026)

Викладач Алфьорова Зоя Іванівна, доктор мистецтвознавства, професор
E-mail al055@ukr.net
Заняття за розкладом

Адреса к. 205, поверх 2, корпус 3, вул. Мистецтв 11
Телефон 057 706-02-81 (кафедра)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронні листи і тільки у робочі дні. Умови листування: 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (скорочено — ТІСМ); 2) в полі тексту листа позначити, хто звертається — анонімні листи розглядатися не будуть; 3) файли підписувати таким чином: *прізвище_завдання*. Розширення: *текст* — *doc, docx, ілюстрації* — *pdf*. Окрім роздруківок для аудиторних занять, роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача. Обговорення проблем, пов'язаних із дисципліною, у коридорах академії не припустимі. Консультування з викладачем в стінах академії відбуваються після лекційних занять у робочі дні.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна не має обов'язкових передумов для вивчення.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

1. Алфьорова З.І. Програма дисципліни «Теорія та історія сучасного мистецтва» для здобувачів вищої освіти третього рівня [Текст]. ХДАДМ, каф. ТiМ ; [розробник Алфьорова З. І.]. Х. : ХДАДМ, 2025, 16 с.
2. Алфьорова З. І. Методичні вказівки з вибіркової дисципліни «Теорія та історія сучасного мистецтва» до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Актуальні проблеми аудіовізуального мистецтва» для студентів спеціальностей В1 "Аудіовізуальне мистецтво та медіавиробництво" галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки» третього (аспірантського) ступеня вищої освіти. Харків: ХДАДМ, 2026
3. Алфьорова З.І. Візуальне мистецтво кінця ХХ - початку ХХІ століття : автореф. дис. ... д-ра мистецтвознав. : спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури» / Алфьорова Зоя Іванівна ; Харк. держ. акад. культури, 2008. 40 с.
4. Алфьорова З.І. Межі видимого. Становлення візуального мистецтва : монографія / З. І. Алфьорова ; М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури. — Х. : ХДАК, 2008. — 267 с.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Додаткові навчальні матеріали, слайди, ілюстрації тощо можна запропонувати переглянути за посиланням (спеціальні навчальні сервіси у мережі Інтернет та групах у ФБ «Про АРТ: дизайн, архітектура, театр, кино», «Новини ХДАДМ»).

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот для конспекту, ручка. Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет. Програми, необхідні для виконання завдань: Microsoft Word.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою курсу є підготовка аспірантів до самостійного критичного аналізу теорії і історії сучасного мистецтва Завдання дисципліни полягають в ознайомленні аспірантів з основними критеріями мистецтвознавчого аналізу хронології та механізмів розвитку сучасного мистецтва, розумінні основних проблем наукової рефлексії щодо сучасного мистецтва.

На лекційних і семінарських заняттях аспіранти набувають навички теоретичного аналізу та виявлення проблем в сфері розвитку сучасного мистецтва та публічного оприлюднення результатів такого мистецтвознавчого аналізу (статті, доповіді тощо).

Дисципліна забезпечує спеціалізовані (фахові) компетентності: здатність застосовувати знання з історії сучасного зарубіжного та вітчизняного мистецтва, орієнтуватися у практиках сучасного художнього процесу, його теоретичному дискурсі.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

- Аспірант повинен знати хронологію розвитку теорії та практики сучасного мистецтва;
- Аспірант повинен орієнтуватись в специфіці розвитку арт-практик сучасного мистецтва в кожному з зазначених програмі дисципліни періодах;
- Аспірант повинен мати навички мистецтвознавчого аналізу основних стратегії Я-проекування в сучасному мистецтві;
- Аспірант повинен орієнтуватись в конкретних художніх проявах тріади «візуальне-медіальне-віртуальне» в сучасному мистецтві
- Аспірант повинен вміти аргументовано аналізувати прояви сучасного мистецтва в контексті міжкультурного та крос-мистецького діалогу.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Основна спрямованість дисципліни визначається професійним аналізом теорії і історії сучасного мистецтва.

Дисципліна вивчається протягом 2 семестру 1-го курсу (1 кредит ECTS): 22 лекцій +8 сем.+3 контр.+ 2 залік =35год

Модуль 1. Теоретичні підвалини наукового осмислення сучасного візуального мистецтва

Тема 1. Вступ

Тема 2. Методологічні підходи до дисципліни.

Тема 3. Теоретичні підвалини наукового осмислення сучасного візуального мистецтва у ХХ ст.

Тема 4. Теоретичні підвалини наукового осмислення сучасного візуального мистецтва у ХХІ ст.

Тема 5. Автор в сучасному мистецтві.

Тема 6. Сучасна арт-практика як основа «тотального візуального».

Модуль 2 Сучасні практики в сфері сучасного мистецтва

Тема 7. Сучасні арт-практики середовищного спрямування

Тема 8. Паблік-арт та інші практики цього спрямування

Тема 9. Сучасні арт-практики акційного та тілесного спрямування

Тема 10. Сучасні арт-практики технологічного спрямування.

Тема 11. Візуальне-медіальне-віртуальне в сучасному мистецтві

Тема 12. Крос-культурний діалог в сучасному мистецтві

Тема 13. Іммерсивні світи в сучасному візуальному мистецтві

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом лекційних та семінарських занять. Практичні та лабораторні заняття не передбачені. Самостійна робота здобувача спрямована на завершення семінарських завдань та закріплення лекційних тем. Зміст самостійної роботи складає пошук додаткової інформації та її аналіз, підготовка усних доповідей за лекційними темами дисципліни в контексті власного наукового дослідження (теми дисертації). Додаткових завдань для самостійної роботи не передбачено.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою контролю є диф. залік. Для отримання диф. заліку достатньо пройти рубіжні етапи контролю у формі поточних перевірок процесу самостійної роботи. Для тих аспірантів, які бажають покращити результат, передбачені письмові контрольні питання за темами дисципліни (10 балів).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
Відмінно	90–100	А	А+ 98–100	Задовільно	64–74	D
			А 95–97		60–63	E
			А- 90–94	Незадовільно	35–59	FX
Добре	82–89	В		Незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	С				

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Під час занять необхідно вимкнути звук мобільних телефонів як аспірантам, так і викладачу. За необхідності аспірант має спитати дозволу вийти з аудиторії (окрім заліку).

Вітається власна думка з теми заняття, аргументоване відстоювання позиції.

У разі відрадження, хвороби тощо викладач має перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю з аспірантами.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTI

Пропускати заняття без поважних причин недопустимо (причини пропуску мають бути підтверджені). Запізнення на заняття не вітаються. Якщо аспірант пропустив певну тему, він повинен самостійно відпрацювати її та на наступному занятті відповісти на ключові питання.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Аспіранти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, статтях, при складанні екзаменів тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю помічено списування, аспірант втрачає право отримати бали за тему. Якщо це відбулось в процесі заліку — аспірант отримує тільки ті бали, що були зараховані за попередні етапи контролю.

Корисні посилання: <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД КУРСУ

Весняний семестр

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст		Рубіжний контроль	Деталі
	1	Лекція	Тема 1. Вступ	2	Самостійна робота	

Згідно розкладу						
Згідно розкладу	2	Лекція	<i>Тема 2.</i> Методологічні підходи до дисципліни.	2	Самостійна робота	
Згідно розкладу	3	Лекція	Тема 3. Теоретичні підвалини наукового осмислення сучасного візуального мистецтва у ХХ ст.	2	Самостійна робота	
Згідно розкладу	4	Лекція	<i>Тема 4.</i> Теоретичні підвалини наукового осмислення сучасного візуального мистецтва у ХХІ ст.	2	Самостійна робота	
Згідно розкладу	5	Лекція	<i>Тема 5.</i> Автор в сучасному мистецтві	2	Самостійна робота	
Згідно розкладу	6	Лекція	<i>Тема 6.</i> Сучасна арт-практика як основа «тотального візуального».	2	Самостійна робота	
Згідно розкладу	7	Лекція	<i>Тема 7.</i> Сучасні арт-практики середовищного спрямування	2	Самостійна робота	
Згідно розкладу	8	Лекція	<i>Тема 8.</i> Паблік-арт та інші практики цього спрямування	2	Самостійна робота	
Згідно розкладу	9	Лекція	<i>Тема 9.</i> Сучасні арт-практики акційного та тілесного спрямування	2	Самостійна робота	
Згідно розкладу	10	Лекція	<i>Тема 10.</i> Сучасні арт-практики технологічного спрямування.	2	Самостійна робота	
Згідно розкладу	11	Лекція	<i>Тема 11.</i> Візуальне-медіальне-віртуальне в сучасному мистецтві	2	Самостійна робота	

Згідно розкладу	12	Сем.	Тема 12. Крос-культурний діалог в сучасному мистецтві	4	Самостійна робота	
Згідно розкладу	13	Сем.	Тема 13. Іммерсивні світи в сучасному візуальному мистецтві 22 лекц.+8 сем.	4	Самостійна робота	
			Диф. залік	30		

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма звітності	Бали
1	Поточний контроль	0-6,1
2	Поточний контроль	0-6,1
3	Поточний контроль	0-6,1
4	Поточний контроль	0-6,1
5	Поточний контроль	0-6,1
6	Поточний контроль	0-6,1
7	Поточний контроль	0-6,1
8	Поточний контроль	0-6,1
9	Поточний контроль	0-6,1
10	Поточний контроль	0-6,1
11	Поточний контроль	0-6,1
12	Поточний контроль	0-6,1
13	Поточний контроль	0-6,1
	Диф.залік	0-20
	Всього балів	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

	Бали		Критерії оцінювання
	0–20	0–40	
A+	20	40	Аспірант в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали та приклади за темою. Відповів на додаткові питання. Розширив роботу до рівня тез до конференції. Подача акуратна, без помилок
A	17–19	37–39	Аспірант в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали за темою. Подача акуратна, без помилок
A-	16	36	Аспірант в повному обсязі опанував матеріал теми, подача акуратна, без помилок
B	12–15	32–35	Аспірант в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив декілька незначних помилок
C	8–11	22–31	Аспірант в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив значні помилки, є невеликі проблеми з форматуванням
D	4–7	10–21	Аспірант не в повному обсязі опанував матеріал теми, робота виконана на недостатньому рівні із значними недоліками (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, відсутність творчого підходу тощо), наявні проблеми з форматуванням
E	1–3	1–9	Аспірант в недостатньому обсязі опанував матеріал теми, виконана робота має багато значних недоліків (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, невідповідність завданню, невчасна подача виконаної роботи, неохайність подання тощо).

0	0	Пропуск рубіжного контролю
---	---	----------------------------

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за активність аспіранта під час семінарських занять (3), виступ на конференції або публікацію статті за темою дослідження, виконані в межах дисципліни (5–8), а також участь у житті групи (1–3). Максимальна кількість балів: 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Розширений список літератури наведено у методичних матеріалах. Також на заняттях викладач може порекомендувати додаткові джерела інформації.

1. Алфьорова З.І. Основні стратегії Я-актуалізації митців візуального мистецтва в Україні (остання третина ХХ-початок ХХІ ст.) / Алфьорова З. І. // Вісн. Харк. держ. акад. дизайну і мистец. [Сер.]. Мистецтвознавство: [зб. наук. пр.] / М-во освіти і науки України, Харк. держ. акад. дизайну і мистец. — Х., 2010. — № 7. — С. 74-78. — Бібліогр.: 10 назв.
2. Алфьорова З.І. Термінологічні ігри щодо візуальних мистецтв / Зоя Алфьорова // Мистецтвознавство України: зб. наук. пр. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2009. — Вип. 10. — С. 166-170. — Бібліогр.: 10 назв.
3. Алфьорова З.І. Оновлення методологічних засад в осмисленні сучасних процесуальних візуальних художніх форм [Текст] / Алфьорова З. І. // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв : [зб. наук. пр.] / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Харк. держ. акад. дизайну і мистецтв ; [редкол.: Боднар О. Я., Гребенюк Н. Є., Зборовець І. В. та ін. ; за ред. Даниленка В. Я.]. — Х., 2012. — С. 54-57. — (Мистецтвознавство ; № 11)
4. Алфьорова З.І. Художній рейдерінг як інструмент перетворення зображального простору. // З. І. Алфьорова // Вісн. Харк. держ. акад. дизайну і мистец. [Сер.] Мистецтвознавство : [зб. наук. пр.] / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Харк. держ. акад. дизайну і мистец. — Х., 2016. — № 1. — С. 6-8.
5. Алфьорова З.І. Проблема переосмислення методологічних засад як смисловий стрижень сучасного мистецтвознавства // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Знакові постаті вітчизняної гуманітаристики у національно-культурному самоствердженні України «Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (25 травня 2017 р.) — Київ, 2017. — С. 11.
6. Нариси з історії образотворчого мистецтва України ХХ століття / ІПСМ АМУ; Ред.-упоряд. О. О. Авраменко; Редкол.: В. Д. Сидоренко (голова), О. О. Авраменко, В. Я. Даниленко та ін.: У 2 кн. — К.: Інтертехнологія, 2006. Кн. 1. 544 с.: іл.
7. Нариси з історії образотворчого мистецтва України ХХ століття / ІПСМ АМУ; Ред.-упоряд. О. О. Авраменко; Редкол.: В. Д. Сидоренко (голова), О. О. Авраменко, В. Я. Даниленко та ін.: У 2 кн. — К.: Інтертехнологія, 2006. Кн. 2. 656 с.: іл.
8. Нариси з історії українського дизайну ХХ століття: Збірник статей / ІПСМ НАМ України; За заг. ред. акад. М. І. Яковлева; Редкол.: В. Д. Сидоренко (голова), А. О. Пучков, О. В. Сіткарьова та ін. — К. : Фенікс, 2012., 256 с. : іл.

9. Криволапов М. О. Про мистецтво та художню критику України ХХ століття: Вибрані статті різних років. Кн. I: Формування та розвиток національної мистецької школи і мистецтвознавчої науки в Україні ХХ століття / ІПСМ АМУ. К.: Видавничий дім А+С, 2006. , 268 с.: іл.
10. Мусієнко Н. Мистецтво Майдану / ІПСМ НАМ України. , К.: Р. К. Майстер-принт, 2015. 96 с.: іл.
11. Петрова О. Третє Око: Мистецькі студії (Монографічна збірка статей) / ІПСМ НАМ України. К.: Фенікс, 2015. 480 с.
12. Сидоренко В. Д. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань: Розвиток візуального мистецтва України ХХ–ХХІ століть / ІПСМ АМУ. К.: ВХ[студіо], 2008. ,188 с.: іл.
13. Смирна Л. В. Століття нонконформізму в українському візуальному мистецтві: Монографія / Ін-т проблем сучасного мистецтва НАМ України. , Київ: «Видавництво «Фенікс», 2017, 480 с.
14. Соловйов О. І.Турбулентні шлюзи: Збірник статей / ІПСМ АМУ. К.: Інтертехнологія, 2006,192 ст.: іл.
15. Тузов В. О. Історичний контекст культуротворчих інновацій / ІПСМ НАМ України. — К. : НВП «Інтерсервіс», 2013, 144 с.
16. Федорук О. К. Перетин знаку: Вибрані мистецтвознавчі статті / ІПСМ АМУ: У 3 кн. — К.: Видавничий дім А+С, 2006. — Кн. 1: Історія та теорія мистецтва. Постаті. Народна творчість. 260 с.: іл.
17. Чепелик О. В. Взаємодія архітектурних просторів, сучасного мистецтва та новітніх технологій, або Мультимедійна утопія / ІПСМ АМУ. ,К.: Хімджест, 2009. 272 с.: іл.
18. Ackott R. The Architecture of Ceberception / R. Ackott // Leonardo Electronic Almanac. — Vol. 2. , 1994. ,No 8.
19. Barclay P. Computer Art: Contradiction in Terms? / P. Barclay // N.Y. Arts Magazine. — 2004. ,Sept.-Okt.
20. Carlson W. A Critical Story of Computer Graphics and Animation / W. Carlson // The Department of Industrial Interior and Visual communication of the College of Arts of The Ohio State University., 2003.
21. Landsdown J. Schofield S. Expressive Rendering: A Review of Non-Photorealistic Techniques // IEEE Computer Graphics and Applications, 1995, Vol. 15. , No 3. ,P. 29–37.